

Проаналізувавши 68 банківських криз у різних країнах світу та розглянувши їх вплив на сусідні країни, можна зробити висновки, що настання кризи в країні дає свій вплив на сусідні країни, проте цей вплив не обов'язково торкається всіх макроекономічних показників і не завжди він призводить до стрімких змін у економіці (про це свідчать низькі значення змін коефіцієнтів кореляції). Саме тому такі зміни важко класифікувати як канали передачі ("зараження") кризи. Проте виявлено такі основні канали, як торговельні і валютно-кредитні відносини між країнами, які можна класифікувати як головні канали передачі кризи, що дає підставу зробити висновок, і настання банківської кризи, має хоч і не значний, проте заразливий вплив на сусідні країни.

Література

1. Calvo, Guillermo A., Leonardo Leiderman, and Carmen M. Reinhart. 1998. "Capital Inflows and Real Exchange Rate Appreciation in Latin America: The Role of External Factors". IMF Staff Papers 40(1): 108-151.
2. Foresti Pasquale. 2007. "Testing for Granger causality between stock prices and economic growth", MPRA Paper No. 2962, posted 07. – November, 2007. – 11 p.
3. Gujarati D. Essentials of Econometrics. – N.Y. et al: Mc Graw Hill, 1992. – 465 p.
4. Kaminsky P. Reinhart., and Carlos A. Vegh. 2003. "The Unholy Trinity of Financial Contagion" / P. Kaminsky, L. Graciela, M. Carmen // Journal of Economic Perspectives 17(4): 51-74.
5. Reinhart, Carmen M., Kenneth S. Rogoff, "This Time is Different", Princeton University Press, USA, 2009. – 463 p.
6. Волянська М.І. Аспекти поширення банківських криз на сусідні країни / М.І. Волянська // Вісник Львівського університету. – Сер.: Міжнародні відносини. – Львів : Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка. – 2011. – № 28. – С. 157-158.
7. Гриньков Д. Банки почали знижувати ставки за депозитами... / Д. Гриньков // Газета "Бізнес". – 2010. – № 10(893). – С. 30-33.
8. Міжнародна фінансова статистика МВФ. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.imfstatistics.org/imf/>.

Волянська М.І. Определение каналов распространения банковских кризисов

Проанализированы основные типы распространения банковских кризисов на соседние страны, а именно кросс-связи и общие шоки. С помощью теста Грейнджера определены основные каналы распространения банковских кризисов, в 68 кризисных случаях в период 1990-2008 годов, и с каким лагом происходит такое распространение. Проанализировано влияние изменения основных макроэкономических показателей на распространение кризиса.

Ключевые слова: распространение банковских кризисов, типы распространения банковских кризисов, кросс-связи, общие шоки, тест Грейнджера, каналы распространения банковских кризисов.

Volianska M.I. Definition of channels of contagion of banking crises

The paper analyzes the main types of contagion of banking crises on neighbouring countries, such as cross-links and common shocks. Using the Granger test, the main channels of contagion of banking crises in 68 crisis cases in period of 1990-2008 are defined, and lag with which it happens. The influence of changes in key macroeconomic indicators of contagion of banking crises is analyzed.

Keywords: contagion of banking crises, types of contagion of banking crises, cross-links, common shocks, the Granger test, ways of contagion of banking crises.

УДК 332.132(477) Доц. О.М. Свінцов¹, д-р екон. наук; ст. викл. Н.Я. Скірка¹, канд. екон. наук; доц. П.П. Гаврилко², канд. екон. наук

НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ

Проаналізовано основні види структурних пропорцій на рівні національної економіки. Запропоновано досліджувати структуру національної економіки з урахуванням відтворювальної, галузевої, територіальної (регіональної), соціальної, секторальної, зовнішньоекономічної, техніко-економічної структур.

Ключові слова: державне регулювання економіки, види структури, структурні пропорції, інвестиційна діяльність.

Постановка проблеми. Національна економіка будь-якої країни є складною системою, тобто сукупністю якісно визначених макроекономічних елементів або підсистем, між якими існує закономірний постійний зв'язок. Сукупність макроекономічних елементів та співвідношення між ними формує структурну модель національної економіки. Така модель, яка забезпечувати стійке зростання національної економіки, функціонує на основі принципів оптимальності та ефективності.

Головними ознаками національної економічної системи є її цілісність, ієрархічна побудова, екзогенний характер та безперервність розвитку. Одним з основних чинників покращення динаміки економічного розвитку є формування оптимальної моделі національного ринку та оптимальної структури національної економічної системи.

Вивчення теоретичних основ функціонування національної економіки як складної економічної системи є важливими при аналізі специфіки функціонування сучасної української економіки. В економічній літературі різноманітні проблеми функціонування національної економіки, формування економічної структури країни, різні типи структури національної економіки висвітлено у працях таких зарубіжних та українських науковців: Г.І. Башняніна [1], В.М. Гейця [5], С.Ю. Глазьева [4], О.В. Коломийцевої [7], О.Ю. Красильникова [8; 9], В.І. Крючкової [16], Б.В. Кульчицького [10], С.І. Кузнецової [11], А.С. Музиченко [17], М.А. Павловського [14], С.М. Панчишина [15], Т.П. Шинкоренко [19] та інших.

Методика дослідження. Проте проблема структурних трансформацій економічного розвитку країни в напрямі забезпечення оптимальності та ефективності функціонування економіки потребує подальшого дослідження. Метою наукової роботи є дослідження структури національної економіки з урахуванням взаємозв'язків, які виникають між макроекономічними елементами, та проблеми формування оптимальної структури національної економіки.

Результати дослідження. Структура національної економіки – це співвідношення, які виражають взаємозв'язки та взаємозалежності між окремими частинами економіки, окремими її секторами, галузями тощо. Під структурою розуміють закон, систему взаємовідносин між елементами, внут-

¹ Дрогобицький державний педагогічний університет ім. Івана Франка;

² Ужгородський навчальний центр Київського національного торговельно-економічного університету

рішню будову заданої сукупності відповідно до значення певних ознак, кількісно виражене питомою вагою частин (груп) цілого [12]. Польський учений П. Штомпка теоретично обґрунтував, що власне структура базується на таких принципах: залежностях і зв'язку між елементами; регулярності та стійкості; глибинному, фундаментальному дослідженню; детермінуючому, визначальному впливу на емпіричні явища [19]. Все це стосується структури національної економіки, структурні елементи якої тісно взаємопов'язані і певним чином є взаємозалежні.

Виражені в абсолютних (натуральних і вартісних) та відносних величинах співвідношення (пропорції) між певного типу взаємопов'язаними елементами економіки дають змогу конкретної якісно-кількісної оцінки структури національної економіки, оцінки її ефективності та оптимальності.

У сучасних ринкових умовах визначальною умовою подальшого розвитку української економіки є не лише просте розширення та кількісне зростання його параметрів, а й структурні зрушення (перехід від ресурсоспоживчої до ресурсозберігаючої стратегії). Відбувається зростання значення вибору методів та показників, які характеризують структуру соціальних, виробничих, технологічних систем та їх зміну [2, с. 30].

Функціонування національної економіки як складної економічної системи, а відповідно якісний і кількісний стан її структурних елементів, визначається середовищем національної економіки та взаємодією її основних сфер. М.А. Павловський вважає, що "економічна система – це взаємодія п'яти основних сфер: власного виробництва, грошово-фінансової системи, система управління, соціальної та економічної сфери і залежить вона від множини факторів: інфляції, безробіття, приросту виробництва, рівня бюджетного дефіциту, торговельного і платіжного балансів, процентних ставок, національних заощаджень тощо" [14, с. 296].

Російський економіст Є.І. Кузнецова зауважує, що середовище національної економіки є складним і неоднорідним, при цьому вона виокремлює три пари її складових – внутрішнє і зовнішнє, природне і соціальне, економічне і правове – і, відповідно, шість варіантів їх поєднання [11, с. 142]. Зокрема, зовнішнє економічне середовище визначається сукупністю національних економік інших країн. Складовими зовнішнього соціального середовища є культура, освіта, ідеологія, релігія, цінності і право інших країн. Природне середовище цих країн формує зовнішнє природне середовище. Внутрішнє економічне середовище є визначальним, воно взаємодіє з внутрішнім соціальним і внутрішнім природним середовищем, а також з іншими видами середовища.

Середовище національної економіки є чітко визначеним і відповідно характер поведінки і функціонування економічної системи залежить від її середовища. Всі види середовища національної економіки впливають на її стан та функціонування [11, с. 143], відповідно, і на формування її структурних елементів. Разом з тим у процесі функціонування і розвитку економіки відбувається зміна її середовища [13, с. 59], змінюється також і структура національної економіки.

Отже, структурні зміни в національній економіці є ознакою її розвитку та еволюції. Російський економіст О.Ю. Красільников [8] класифікує структурні зміни за такими ознаками: історичною; територіальною; обсягом господарських елементів (мікрозрушення – на рівні підприємства та його підрозділів; мезозрушення – на рівні регіону чи області; макрозрушення – на рівні національного чи світового господарства; нанозрушення – на рівні домогосподарства); швидкістю, тривалістю та масштабами (еволюційні та революційні); характером (сумативні, тобто оборотні, які відображають циклічні коливання; необоротні з прогресивністю економічного зростання в розвиненій системі чи, навпаки, економічними спадами в деструктивній системі).

Залежно від характеру елементів та змісту економічних явищ і процесів, зв'язки між якими відображаються в певних пропорціях, в економічній літературі на макроекономічному рівні виділяють такі види структурних співвідношень: відтворювальні, галузеві, регіональні, соціальні, зовнішньоекономічні [7, с. 160]. На наш погляд, крім п'яти основних видів структури національної економіки, необхідно аналізувати також секторальну та техніко-економічну структури, оскільки саме такий підхід, коли враховуються сім структурних аспектів функціонування національної економіки, дає змогу отримати комплексну характеристику національної економіки, визначити необхідність та напрями структурних трансформацій економіки на перспективу.

Основні види структури національної економічної системи – відтворювальна, галузева, територіальна (регіональна), соціальна, секторальна, зовнішньоекономічна, техніко-економічна – зображено на рисунку.

Рис. Характеристика видів структури національної економічної системи

Відтворювальна структура національної економіки – це співвідношення елементів, сторін, підрозділів процесу суспільного відтворення. Процес відтворення включає розширене відтворення національного продукту, трудових ресурсів, виробничих відносин, природних умов економічного зростання. Відтворювальні пропорції характеризують співвідношення: між стадіями виробництва, розподілу та обміну, споживання; між виробництвом засобів виробництва і виробництвом предметів споживання; між фондом заміщення, фондом споживання та фондом нагромадження; між заміщенням використаних засобів виробництва та новоствореною вартістю; між матеріальним та нематеріальним виробництвом; між виробничими галузями та інфраструктурою.

Матеріальною основою безперервного відтворення і розвитку виробництва відтворення сукупного суспільного продукту, яке формується на чотирьох стадіях його руху:

- *власне виробництво* – це характер організації виробництва з врахуванням технологічного його способу та соціально-економічних принципів розвитку економіки країни;
- *розподілу* – це сукупність зв'язків, що пов'язані з розподілом та перерозподілом результатів виробництва між членами суспільства;
- *обігу* – це сукупність механізмів чи інститутів, за допомогою яких здійснюється обіг економічних ресурсів, товарів та послуг, грошей та капіталу;
- *споживання* – остання стадія руху сукупного суспільного продукту, що пов'язана зі задоволенням споживчих потреб.

З точки зору матеріально-речового змісту, важливою відтворювальною пропорцією є розподіл між I та II підрозділами суспільного виробництва: виробництвом засобів виробництва та виробництвом предметів споживання.

Оптимальне забезпечення пропорцій між I та II підрозділами – важлива проблема економічного розвитку, яке безпосередньо пов'язане з його циклічністю. В СРСР відстоювалася точка зору про переважне зростання галузей I суспільного підрозділу, проте адекватного економічного зростання не спостерігалось. Досвід економічного розвитку країн Західної Європи, США та Південно-Східної Азії свідчить про те, що оптимальних темпів розвитку економіки можна досягнути за різних співвідношень окремих елементів суспільного продукту. Це пояснюється різноманітними чинниками, зокрема розвитком науково-технічного прогресу, зростанням продуктивності праці, екологічними проблемами, розвитком міжнародного поділу праці, обмеженням економічних ресурсів тощо [7, с. 161].

Залежно від функціональної ролі окремих елементів сукупного суспільного продукту важливим є виділення фондів заміщення, споживання та нагромадження. Виділення фонду заміщення та фонду споживання забезпечує підтримання продуктивних сил країни на належному рівні. Зростання фонду нагромадження забезпечує спрямування частини національного доходу на приріст виробничих і невиробничих основних фондів, а також оборотних засобів і резервів. Співвідношення між споживанням та нагромадженням є базовою пропорцією, яка, з одного боку, визначає темпи економічного зростання, з іншого, рівень споживчого попиту в національній економічній структурі.

Дослідження наступної відтворювальної пропорції (між складовими частинами суспільного виробництва) забезпечує виділення [3, с. 539].

- 1) матеріального виробництва: виробництва матеріальних благ (промисловість, сільське господарство, будівництво); виробництва матеріальних послуг (транспорт, зв'язок, торгівля, комунальні послуги, побутові послуги);
- 2) нематеріального виробництва: виробництва нематеріальних послуг (освіта, медицина, культура); виробництва нематеріальних благ (духовних, матеріальних цінностей).

Визначення ролі матеріального або нематеріального виробництва як випереджальних є досить поємічним питанням. Практичний світовий досвід доводить, що з середини 50-х років XX ст. серед розвинених країн світу став випереджаючим розвиток нематеріального виробництва [6, с. 507]. Переважання нематеріальної сфери – свідчення того, що основними елементами національного розвитку стали людські ресурси (їх якісні характеристики) та інтенсивне розгортання науково-технічної революції. Оскільки саме в цій сфері формується основна продуктивна сила (людські ресурси), виникає й розвивається специфічна продуктивна сила – наука, розвиток нематеріального виробництва прискорює процес розвитку сфери матеріального виробництва.

До основних вартісних пропорцій, що характеризують розвиток економіки на різних стадіях процесу відтворення, належать співвідношення між заміщенням використаних засобів виробництва (фондом заміщення) та новоствореною продукцією (чистою продукцією). Ця пропорція характеризує співвідношення вартості зношених засобів праці (амортизація) і вартості спожитих у виробництві предметів праці (проміжний продукт), що в сукупності становить фонд заміщення, та величини новоствореної продукції за рік.

Суть відтворення трудових ресурсів полягає у безперервному відновленні й підтриманні фізичних сил і розумових здібностей людини. Серед основних проблем процесу відновлення основної продуктивної сили суспільства необхідним є виділення: міграції та природного руху населення; розподілу і перерозподілу трудових ресурсів між галузями, регіонами тощо; забезпечення високого рівня зайнятості. Відтворення природних ресурсів передбачає відтворення природних умов економічного зростання, збереження і покращення середовища проживання людей.

Визначальна роль у характеристиці структури національної економіки належить галузевій структурі національної економіки. Розгорнуте визначення змісту економічної категорії "галузева структура національного господарства" визначається як структура "...яка є відображенням досягнутого рівня розвитку продуктивних сил і суспільного поділу праці (в єдності технологічного способу виробництва)" [6, с. 505]. Серед галузевих пропорцій, які визначають галузеву структуру національної економіки виділяють співвідношення між секторами економіки, групами галузей, міжгалузевими комплексами, галузями, підгалузями, видами виробництва. Галузь – це група підприємств, що випускають однорідну або споріднену продукцію, які, своєю чергою, діляться на дрібні підгалузі і види підприємств [51, с. 312]. У цій роботі галузі або

вид економічної діяльності розглядаємо як тотожні поняття. Це пояснюється тим, що до 2000 р. в Україні поняття "галузь" використовувалось згідно зі Загальним класифікатором галузей народного господарства (ЗКГНГ), починаючи з 2001 р. використовується класифікація видів економічної діяльності (КВЕД), згідно із якою галузі замінені на види економічної діяльності.

Згідно зі системою національних рахунків економіка поділяється на п'ять секторів: нефінансові корпорації; фінансові корпорації; сектор загальнодержавного управління; домашні господарства; некомерційні організації, що обслуговують домашні господарства.

У складі нефінансових корпорацій виділяють три групи галузей:

- перша – галузі, пов'язані з видобуванням ресурсів;
- друга – галузі, пов'язані з переробкою цих ресурсів та виготовленням готової продукції;
- третя – сфера послуг (зокрема інформаційних, науково-технічних комунікаційних, фінансового обслуговування виробництва тощо).

Співвідношення між трьома групами галузей визначається науково-технічним прогресом. За його рахунок в останні десятиріччя спостерігається скорочення частки (в загальній сукупності) галузей першої групи, більш повільне зменшення частки другої, на фоні розвитку третьої. На галузеві пропорції, окрім наукового-технічного прогресу, впливають рівень витрат на інноваційно-інвестиційну діяльність як на загальнодержавному рівні, так і на рівні конкретних підприємств; величина та кваліфікаційна характеристики залучених трудових ресурсів; економічні фактори; інтеграційні процеси та міжнародний поділ праці в умовах глобалізації.

Територіальна (регіональна) структура національної економіки дає характеристику участі економічних районів, регіонів та інших територіальних утворень у створенні та споживанні сукупного суспільного продукту і ґрунтується на поглибленні територіального поділу праці та спеціалізації. У спрощеному вигляді регіональна структура – це розподіл економічних суб'єктів за регіональними ознаками.

На формування територіальної (регіональної) структури національної економіки впливають, по-перше, участь окремих територіальних утворень, територіальних виробничих комплексів, спеціальних економіко-територіальних утворень у створенні та споживанні суспільного продукту; по-друге, пропорції в адміністративно-територіальному розрізі. Соціальна структура національної економіки ґрунтується на сукупності взаємозв'язків "...між елементами (соціальними спільностями, класами, групами, верствами, статусами, роллю тощо) соціальної системи..." і "...охоплює різні форми зв'язків і відносин між різними суспільними сферами і структурами, що виступають елементами суспільства" [18, с. 567-568].

На рівні національної економічної системи – це відносини між великими групами суспільства: націями та етнічними групами, соціальними групами та верствами, соціально-професійні, соціально-демографічні, територіально-регіональні групи тощо. Соціальна структура характеризується диференціацією доходів різних верств населення. Секторальна структура національ-

ної економіки характеризує поділ економіки країни за секторами, типами та формами власності, за організаційно-правовими формами підприємництва.

Серед основних пропорцій, що визначають секторальну структуру, можна виділити: по-перше, співвідношення між підприємницьким сектором, сектором домогосподарств, державним сектором та зовнішнім сектором у створенні та розподілі ВВП країни; по-друге, співвідношення між частками приватної, державної, колективної та змішаної форм власності; по-третє, співвідношення між організаційно-правовими формами підприємницької діяльності з урахуванням рівнів концентрації й централізації виробництва та капіталу (між кількістю та обсягом виробництва великих, середніх та малих підприємств). Зовнішньоекономічна структура національної економіки характеризує пропорції між експортом та імпортом товарів, послуг, капіталів та визначає участь національної економіки у функціонуванні світової економічної системи.

Техніко-економічна структура національної економіки визначається пропорціями між особистими та речовими факторами продуктивних сил з урахуванням техніко-економічних відносин – комплексу внутрішньо необхідних і стійких зв'язків між рівнем концентрації, спеціалізації, комбінування, кооперування виробництва тощо.

Теоретичні дослідження сутності елементів структури національної економіки доводять, що багатогранна сукупність різнорівневих економічних пропорцій формує кінцеву структурну модель цієї економіки. Ця модель може підпадати під принципи оптимальності або ефективності. Під впливом зміни конкурентоспроможності економіки країни та науково-технічного прогресу структурна модель ринкової економіки вимагає динамічного поєднання ринкового та державного механізмів регулювання.

Трансформаційні процеси в економіці України відбувалися на фоні двох найбільш важливих економічних проблем: кризи економічної системи та кризи економічної структури. Саме ці проблеми спричинили дисбалансування як в економічній, так і в соціальній сферах.

Криза економічної системи була пов'язана з необхідністю формування елементів ринкової економіки на фоні командно-адміністративних методів управління нею. Відсутність ефективного механізму державного регулювання, складні економічні та соціальні проблеми, що породжувалися трансформаційним періодом, недосконалість державного менеджменту – це лише основні чинники погіршення економічної та соціальної ситуації в країні. Крім потреби докорінної зміни економічного устрою, Україна зіткнулася зі ще однією проблемою – кризою структури економіки країни.

Основним пріоритетом формування структури української економіки в межах колишнього Радянського Союзу було її спрямування на потреби військово-промислового комплексу, за рахунок зменшення обсягів економічних ресурсів, що спрямовувалися на виробництво споживчих товарів. Кризові явища простежувалися практично в усіх видах структури національної економіки:

- 1) у *відтворювальній структурі* – дисбаланс між I та II підрозділами суспільного виробництва (переважання виробництва засобів виробництва

Література

- над виробництвом предметів споживання); зменшення частки фонду нагромадження як елемента сукупного суспільного продукту; недостатній рівень розвитку сфери нематеріального виробництва і, як наслідок, погіршення умов відтворення трудових ресурсів; погіршення ситуації щодо споживання та відтворення природних ресурсів країни;
- 2) у *галузевій структурі національної економіки* – дисбаланс між групами галузей (переважання галузей, пов'язаних з видобуванням ресурсів; недостатній розвиток галузей, пов'язаних з переробкою цих ресурсів та виготовленням готової продукції; практично відсутність сфери послуг);
 - 3) у *територіальній структурі української економіки* – дисбаланс в економічному розвитку регіонів, районів; дотаційність розвитку окремих територіальних утворень;
 - 4) у *соціальній структурі* – високий рівень безробіття та зростання рівня диференціації доходів населення країни; погіршення демографічної ситуації;
 - 5) у *секторальній структурі національної економіки* – значна частка державного сектору та проблеми приватизаційних процесів;
 - 6) у *зовнішньоекономічній структурі* – зростання частки імпорту в зовнішньоекономічній діяльності та зростання, в зв'язку з цим, дефіциту платіжного балансу; нестабільність валютного курсу; необхідність проведення політики лібералізації зовнішньоекономічної діяльності; незначна частка іноземних інвестицій в країні.

На сьогодні формування оптимальних відтворювальних, галузевих та секторальних пропорцій повинно визначати основу державного регулювання структури економіки України. Принципово важливим є розуміння того, що послаблення та усунення кризових явищ у структурі національної економіки є можливим лише на системній основі. Неможливим є формування ефективних пропорцій лише, наприклад, у галузевому аспекті, не приділяючи належної уваги формуванню оптимальних регіональних пропорцій. Структуру національної економіки, як об'єкт державного регуляторного впливу, потрібно розглядати як єдине ціле, за всієї її багатоаспектності.

Саме застосування комплексного підходу щодо формування оптимальної структури національної економіки забезпечить, на нашу думку, досягнення поставленої мети. Послідовне та виважене структурне регулювання, що орієнтується на реалізацію національних переваг, забезпечення економічної безпеки України, прискорення її інтеграції в сучасну світову господарську систему – це основа формування оптимальної структури національної економіки.

Висновки. Залежності від змісту економічних явищ і процесів, зв'язки між якими відображаються у пропорціях, розрізняють такі основні види структури економіки: відтворювальна, галузева, територіальна, соціальна, зовнішньоекономічна, техніко-економічна. Для кожного виду можна виділити окремі пропорції, які і характеризують розвиток національної економіки. Сукупність економічних пропорцій формує кінцеву структурну модель цієї економіки, яка може підпадати під принципи оптимальності або ефективності. Під впливом зміни конкурентоспроможності економіки країни та науково-технічного прогресу структурна модель ринкової економіки вимагає динамічного поєднання ринкового та державного механізмів регулювання.

1. Башнянин Г.І. Економічні системи: проблеми структуризації і типологізації / Г.І. Башнянин, І.М. Копич, Б.М. Шевчик. – Львів : Вид-во "Коопосвіта", 1999. – 220 с.
2. Бойко О.М. Особливості розвитку структурно-динамічних зрушень в економіці України / О.М. Бойко // Національне господарство України: теорія та практика управління : зб. наук. праць – К. : Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України, 2008. – С. 29-36.
3. Генеза ринкової економіки (політекономія, мікроекономіка, макроекономіка, економічний аналіз, економіка підприємства, менеджмент, маркетинг, фінанси, банки, інвестиції, біржова діяльність) : терміни, поняття, персоналії / В.С. Іфтемичук, В.А. Григорьєва, М.І. Маніліч, Г.Д. Шута / за наук. ред. Г.І. Башнянина і В.С. Іфтемичука. – К. : "Магнолія плюс", 2004. – 688 с.
4. Глазьев С.Ю. Теория долгосрочного технико-экономического развития / С.Ю. Глазьев. – М. : Изд-во "Владар", 1993. – 310 с.
5. Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку / за ред. В.М. Гейця. – К. : Ін-т економічного прогнозування: Фенікс, 2003. – 1008 с.
6. Економічна енциклопедія. – У 3-ох т. – Т. 3. / ред. кол.: С.В. Мочерний та ін. – К. : Вид. центр "Академія", 2002. – 952 с.
7. Коломийцева О.В. Економічний зміст структурних зрушень та їх вплив на стабільність розвитку економіки / О.В. Коломийцева // Збірник наукових праць ЧДТУ. – Сер.: Економічні науки. – 2007. – Вип. 22. – С. 160-164.
8. Красильников О.Ю. Структурные сдвиги в экономике современной России / О.Ю. Красильников. – Саратов : Изд-во "Научная книга", 2000. – 183 с.
9. Красильников О.Ю. Структурные сдвиги в экономике: теория и методология / О.Ю. Красильников. – Саратов : Изд-во "Научная книга", 1999. – 65 с.
10. Кульчицький Б.В. Економічні системи суспільства: теорія, методологія, типологія / Б.В. Кульчицький. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2003. – 352 с.
11. Кузнецова Е.И. Развитие конкурентных отношений и экономическая стратегия государства : монография / Е.И. Кузнецова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 383 с.
12. Новицький В.С. Структурні перетворення промисловості та економічне зростання / В.С. Новицький. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.kmu.gov.ua>.
13. Ожиганов Э.Н. Политическая теория Макса Вебера: критический анализ / Э.Н. Ожиганов. – Рига : Изд-во "Зинатне", 1986. – 158 с.
14. Павловський М.А. Стійкість економічної системи – необхідна умова стратегії економічного і соціального розвитку України / М.А. Павловський // Україна на порозі XXI століття: уроки реформ та стратегії розвитку : матер. наук. конф., 15-16 листопада 2000 р. – К. : Вид-во "Лібра", 2000. – С. 293-301.
15. Панчишин С.М. Макроекономічний аналіз товарної форми виробництва : монографія / С.М. Панчишин. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2004. – 452 с.
16. Структурні чинники розвитку економіки України / В.І. Крючкова. – К. : Вид-во "Наук. думка", 2004. – 316 с.
17. Ринкова трансформація економіки України: проблеми регулювання. Колективна : монографія / за ред. В.Ф. Беседіна, А.С. Музиченко. – К. : Вид-во НДЕІ, 2005. – 551 с.
18. Філософський словник соціальних термінів / за ред. В.П. Андрущенко. – К. : Харків : Вид-во "Корвін", 2002. – 672 с.
19. Шинкоренко Т.П. Структурні зміни в економіці України: порівняння із загальносвітовими тенденціями / Т.П. Шинкоренко // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 1. – С. 77-92.
20. Щодо основних засад структурно-інноваційної політики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.64.237.68.10>.

Свицков О.М., Скурка Н.Я., Гаврилко П.П. Национальная экономика: теоретические аспекты оптимизации структуры

Проанализированы основные виды структурных пропорций на уровне национальной экономики. Предложено исследовать структуру национальной экономики с учетом воспроизводительной, отраслевой, территориальной (региональной), социальной, секторной, внешнеэкономической, технико-экономической структур.

Ключевые слова: государственная регуляция экономики, виды структуры, структурные пропорции, инвестиционная деятельность.

Svincov O.M., Skirka N.Ya., Gavrilko P.P. National economy: theoretical aspects of optimization of structure

The basic types of structural proportions at the level of national economy are analyzed. To investigate the national economy taking into account reproductive, branches, regional, socio-economic, sectoral, foreign, technologic-economic structures is suggested.

Keywords: state adjusting of economy, types of the structure, structural proportions, investment activity.

УДК 336.76:338.2

Здобувач І.В. Гомонай – Львівська КА

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВОЇ ПРОПОЗИЦІЇ

Досліджено ефективність державного регулювання грошової пропозиції в умовах переходу до ринку. Коло розглянутих питань охоплює теоретико-методологічні основи дослідження грошового ринку, державне регулювання грошової пропозиції в розвинених ринкових економіках, ефективність державного регулювання пропозиції грошей у перехідній економіці.

Ключові слова: гроші, грошова пропозиція, грошовий ринок, ефективність державного регулювання.

Постановка проблеми. Державне регулювання грошової пропозиції є одним із найбільш дієвих і поширених важелів впливу на стан економічної активності. Відсутність цілісної концепції монетарної політики, яка враховувала б особливості перехідного періоду, стала однією із причин низької ефективності державної економічної політики. Актуальність теми наукового дослідження зумовлена необхідністю підвищення ефективності державного регулювання грошової пропозиції в умовах виходу із глибокої економічної кризи, вдосконалення методів регулювання грошової пропозиції в умовах ринкової трансформації економічних відносин у країні.

Стабілізаційні тенденції в економіці України та перспектива інтеграції у європейський економічний простір потребують нових науково виважених концепційних підходів до формування регулятивної політики держави у грошовій сфері. Ці фактори доводять необхідність та актуальність теоретичного переосмислення досвіду державного регулювання грошової пропозиції у провідних країнах та у країнах із перехідною економікою.

Підвищення ефективності державної грошово-кредитної політики покликане утвердити тенденції до економічного зростання, стабільності цін, скорочення безробіття і прискорити інтеграцію України у світову економіку. Перехідний характер економічного розвитку зумовлює процес постійної адаптації методів державного регулювання грошової пропозиції до реалій української економіки, що повинно забезпечувати їх ефективність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти досліджуваної проблеми висвітлено у працях українських та зарубіжних вчених. Сучасні монетарні концепції, які використовуються у грошово-кредитній політиці України, базуються на наукових працях Дж. М. Кейнса, М. Фрідмена, І. Фішера, Я. Карнаї, Д. Сакса, Дж. Долана, Р. Давідсона, К. Макконнелла, Ф. Хайєка, С. Харрриса, Дж. Хікса, Ф.С. Мишкіна, М. Туган-Барановського,

Л. Лоуренса та інших. Питання монетарної теорії, грошово-кредитної політики та її ефективності, різні аспекти макроекономічної теорії розглянуто в роботах Г. Башнянина, Д. Богині, А. Гальчинського, С. Злупка, Т. Ковальчука, А. Мороза, Е. Мниха, Р. Нуреева, І. Михасюка, М. Савлука, В. Лисицького, І. Лукінова, В. Усоскіна, А. Чухна, А. Шарова, В. Ющенко, Ю. Джуса та інших дослідників.

Разом із тим, у літературі відсутні інтегровані дослідження ефективності державного регулювання грошової пропозиції в умовах перехідної економіки. Належно не розглянуто в теоретичних розробках питання ефективності та методів регулювання грошової пропозиції у контексті їх макроекономічних наслідків.

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування ефективності державної грошово-кредитної політики щодо регулювання грошової пропозиції в умовах трансформації економіки України. Досягнення мети обумовило необхідність визначення та вирішення таких завдань:

- дослідження місця і ролі грошового ринку у структурі національного ринку;
- аналіз функціональної структури грошового ринку та його взаємодії з іншими складниками національного ринку;
- дослідження основних моделей грошового ринку в монетарних теоріях;
- обґрунтування принципів державного регулювання грошової пропозиції в умовах нестабільної ринкової економіки;
- визначення можливостей державного регулювання грошової пропозиції в умовах економічного циклу;
- дослідження принципів державного регулювання грошової пропозиції в теорії адаптивних і раціональних очікувань;
- аналіз особливостей формування грошової пропозиції, її структури та динаміки змін у перехідній економіці;
- вдосконалення методів регулювання грошової пропозиції в умовах трансформації економіки;
- визначення та обґрунтування методики оцінювання ефективності державного регулювання грошової пропозиції;
- розроблення методологічних положень щодо підвищення ефективності регулювання грошової пропозиції.

Виклад основного матеріалу. У поглядах дослідників про місце і роль грошового ринку у структурі національного ринку спостерігаємо розбіжність позицій. Деякі економісти ототожнюють грошовий ринок із фінансовим, коли до нього належить сукупність ринкових інструментів, що спрямовують потік грошових коштів від власників до позичальників. Більш поширеним є погляд на грошовий ринок, як на сектор чи частину ринку позичкових капіталів, де здійснюються короткотермінові депозитно-позичкові операції (на термін до 1 року). Цей ринок обслуговує рух оборотних коштів підприємств та організацій, короткотермінових коштів банків, установ, громадських організацій, держави та населення. Спосіб розмежування ринку грошей і ринку капіталів за термінами боргових зобов'язань, які продаються і купуються на цьому ринку, є сьогодні панівними в економічній літературі та практиці. У модерній економічній теорії домінуючими є погляди, коли за грішми закріплюються такі функції: міра вартості, засіб обігу, засіб платежу, засіб нагромадження, світові гроші [1-2].